

SITUAȚIA PESCĂRIILOR DIN DELTA DUNĂRII ÎN PERIOADA 1878-1916

GICĂ GICĂ

Anul 1877, anul proclamării Independenței de stat a României, a adus și Dobrogei eliberarea de sub multiseculara dominație otomană. Asemenea românilor din celelalte teritorii românești, dobrogenii au sprijinit material și moral cauza nobilă a cuceririi independenței patriei. Locuitorii satelor dobrogene de pe linia Dunării au contribuit la alungarea trupelor otomane din nordul Dobrogei.

Străveche vatră geto-dacică, Dobrogea revenea, la 14 noiembrie 1878, în cadrul granițelor naționale românești, în conformitate cu voința sa de unire cu țara, voință consacrată și prin hotărârile Congresului de pace de la Berlin, din 1878.

Dobrogea prezenta la data eliberării sale tabloul unei cumplite înapoieri economico-sociale. Martorii oculari, printre care Remus Opreanu, Gheorghe Ghica, prefecti de Dobrogea, etnograful Theodor Burada, redau aspectul dezolant al provinciei cu pescăriile din Delta părăsite, cu pădurile din nord devastate.¹

Prima grijă a statului român, după reintrarea Dobrogei sub stăpânirea sa, a fost să-și valorifice drepturile sale asupra pescăriilor. În baza legii din 3 aprilie 1882- pentru reglementarea proprietății imobiliare din Dobrogea - toate apele din zona lor inundabilă și Delta Dunării sunt proprietatea statului, administrate de Ministerul Domeniilor.²

Pescăriile statului se întindeau pe o suprafață de aproximativ 1.200.000 ha, ocupând toate apele și terenurile inundabile din lunca și Delta Dunării, lacurile litorale maritime și, în plus, marea teritorială internațională, unde pescuitul se poate face cu folos.³ Din această suprafață, peste 450.000 ha revin regiunilor care încercuiesc Dobrogea, într-un lanț aproape neîntrerupt de ape curgătoare și lacuri dulci și sărate.⁴

Delta Dunării ocupă o suprafață de circa 430.000 ha, în care se cuprind lacurile de apă pescuibile, stufăriile, grindurile.⁵

În urma cercetărilor făcute s-a stabilit că există 185 de specii de pești, împărțite în 55 familii.⁶ Pentru aceste 185 de specii poporul nostru întrebuițează 580 de nume diferite, una și aceeași specie fiind cunoscută sub mai multe nume.⁷

Pescuitul intens a determinat scăderea numărului de sturioni în Dunăre și la gurile acesteia. Alături însă de procesul de împuținare a unor specii și chiar de dispariție a altora, pe o arie considerabilă are loc un proces în sens contrar, de adăugire a unor specii noi.

Astfel, începând din anul 1886, s-a introdus în Dunăre de către o societate germană de piscicultură peștele numit anghila (*anghila vulgaris*), care s-a răspândit până la Dunărea maritimă, ajungând și în Complexul Razimului.⁸

Dar statul român, în loc să exploateze în regie imensul său domeniu piscicol, îl arenda la o serie de antreprenori care nu erau pescari și care ei exploatau munca pescarilor. Aceștia luau în arendă pe un timp limitat bălțile, de obicei pe 5 ani, fără să li se impună prin contract măsuri de cruțare a peștelui și de amenajare a gârlilor, căutând să realizeze maximul de câștig. De aceea pescuiau cu plase ale căror ochiuri erau atât de mici, încât nu puteau scăpa nici peștișorii ieșiți primăvara.⁹ Grigore Antipa arăta cum însuși antreprenorul Dobrogei i-a declarat că în ziua de Florii a anului 1894 "a fost nevoit să arunce 50.000 kg peștișori, care erau atât de mici încât nu-i cumpăra nimeni."¹⁰

La gurile Dunării și pe litoralul M. Negre și până în dreptul Complexului Razim-Sinoe, se pescuia nerațional. Într-un raport pe care-l adresează Ministerului de Domenii la 22 iulie 1894, Antipa arăta cum în fiecare primăvară "milioane de pui de morun, nisetru și păstrugă se prind în setcile și avele de scrumbie și se aruncă la mal, neputând fi întrebuințate la nimica."¹¹ Nu se cunoaște care era producția pescăriilor din Delta Dunării, deoarece nu exista o evidență a peștelui prins. Veniturile din arendări erau de 400.000 lei aur.¹²

Pe de altă parte, arendașii nu luau măsuri pentru întreținerea gârlilor, deoarece aceasta cerea cheltuială, așa încât ele ajungeau să se împotmolească. Un caz tipic a fost Dunăvățul, care, nefi-

ind îngrijit, s-a mîlit mai ales în numeroase locuri unde fuseseră garduri, încât apa Dunării naționale n-a mai putut să curgă prin el spre Razim. Rezultatul n-a întârziat să se producă. Marele liman al Razimului a devenit din ce în ce mai sărat, iar producția de șalău și crap a scăzut în proporții catastrofale.¹³

În anul 1894-întreaga deltă se arenda numai cu 300.000 lei.¹⁴ Pentru marele liman al Razimului, ultimul arendaș nu mai oferea ministerului, ca arendă, decât suma de 5000 lei, într-atît scăzuse producția de pește.¹⁵ Pescarii au început să-și caute de lucru în altă parte, lipovenii se duceau să pescuiască în mare sau se învoiau în Bulgaria.¹⁶

Față de această situație devenită catastrofală, se impuneau măsuri grabnice, o politică de stat care să asigure o exploatare rațională a domeniului piscicol. Este meritul incontestabil al lui Gr. Antipa de a fi luptat cu energie pentru îndreptarea acestei situații și de a fi propus un complex de măsuri menite să îmbunătățească situația. În memoriul din 22 iulie 1894 el afirmă răsplat că "rearendarea apelor din țară încă pentru un termen de 5 ani este deopotrivă cu completa lor nimicire", dat fiind modul sălbatic cum se exploatează apele noastre, cum această ramură atît de însemnată a producției noastre naționale, merge pe fiecare zi, din ce în ce mai tare nimicindu-se". Singurul mijloc de a se ridica vechiul ei nivel de productivitate, conchide Antipa e..." a se lua din mâinile antreprenorilor lacomi de câștig și de a se exploata de către stat în regie", acesta fiind "singurul care poate face îmbunătățirile necesare și păzi normele cerute de știință pentru cruțarea peștilor".¹⁷

În două lucrări tipărite în anii 1894 și 1895 și anume, mai întâi în "Lacul Razim" apoi în "Studii asupra pescăriilor din România", după ce înfățișează felul sălbatic în care se exploatează apele țării și rezultatele la care a dus această exploatare, Grigore Antipa face mai multe propuneri. În legătură cu Razimul, el propune redeschiderea prin lucrări a Dunăvățului, spre a asigura alimentarea cu apă dulce, din Dunăre, precum și săparea Portiței și construirea unui dig care să împiedice formarea cordonului litoral.¹⁸

În ce privește pescuitul, programul său cuprinde 11 puncte. El cerea în primul rând o lege a pescuitului, care să prevadă pe de o parte măsuri

restrictive, contra "vandalismelor" ce se comit, pe de altă parte măsuri active de repopulare a apelor. De asemenea, el cerea ca statul să părăsească sistemul de exploatare prin antreprenori, înlocuindu-l cu exploatarea în regie.¹⁹

Dacă ar fi fost aplicat în întregime acest program, el ar fi dus la o schimbare radicală a situației și ar fi asigurat o dezvoltare înfloritoare acestei ramuri a economiei naționale. Din nefericire nu s-a întâmplat așa; s-au aplicat unele măsuri, dar chiar și pentru cele care au fost aplicate nu a existat o continuitate administrativă.

Față de situația grea în care ajunsese pescuitul, în urma acțiunii lui Grigore Antipa, oficialitatea este obligată să reacționeze; ea aduce în parlament un proiect de lege asupra pescuitului pe temeiul propunerilor făcute de Antipa. Legea este votată, promulgată și apare în Monitorul Oficial nr. 109 din 15 august 1897.²⁰

Legea, prin dispozițiile ei, a oprit procesul de decădere, ce se manifestase în ultimul timp și a creat posibilitatea pentru un început de redresare.

Primele măsuri luate de stat după adoptarea legii au fost înzestrarea bălților cu cherhanale noi, încăpătoare și igienice, construirea de agenții și întreținerea curentă a gârlilor. Prima regiune care a trebuit să fie îmbunătățită a fost lacul Razim cu o suprafață de 80.000ha. În anul 1906 se construiește canalul Regele Carol I, rectificându-se Dunăvățul pe o distanță de 23km. Acest canal cu o lungime de 14km și adâncimea de 2m a fost construit pentru îndulcirea apei din Razim, care în urma mîlirii Dunăvățului se sărase.²¹

Rezultatul a fost uimitor, deoarece producția de pește a crescut de la 34.000kg în 1895 la 1.735.000kg în 1907, din care 365.000kg numai șalău.²²

Canalul Ferdinand a fost început în anul 1911 și s-a terminat în 1914. Pe brațul Sf. Gheorghe, canalul începe 19 km mai la vale de gura canalului "Regele Carol I", iar de aici apele proaspete ale Dunării sunt conduse mai departe prin gârla Cemeț, prin ghiolul și gârla Dranovului în lacul Razim. Canalul are o lungime de 28 km, pe porțiunea lui săpată are o lățime de 20m și o adâncime de 2m. Este principalul drum navigabil pentru nave pescărești spre Jurilovca.²³

Tot în această perioadă a fost săpat canalul "Regina Elisabeta", în lungime de 5 km, lățime 20

m și adâncime 2 m. Canalul este navigabil pentru remorherele și mahoanele de transportat pește. Proiectarea și dirijarea construcției acestui canal, inaugurat la 13 octombrie 1913, au fost încredințate inginerului Ion Vidrașcu.²⁴ Datorită acestui canal, Babadagul a devenit una din cele mai productive bălți, producția lui anuală ridicându-se la 300.000kg de pește.²⁵ Lucrările canalului au costat 83.000lei.²⁶

Deoarece prin lucrările de regularizare a brațului Sulina, executate de Comisia Europeană a Dunării, mai multe gârle ce făceau legătura între acest braț al Dunării și bălțile din regiune s-au astupat pentru a mări volumul de apă din canalul navigabil, regiunea dintre Sulina și Sf. Gheorghe a rămas izolată, alimentarea cu apă proaspătă făcându-se doar în timpul viiturilor mari. Pentru ameliorarea stării bălților, s-a construit Canalul Razim, care începe în dreptul localității Pârlita și străbate toată regiunea până la ghiolul Roșculeț.²⁷

Până în 1910 studiile și lucrările de îndiguire din Delta Dunării s-au făcut de Direcția Pescăriilor și Ameliorațiunilor Funciare din Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Legea din decembrie 1910 creează Direcția Generală a Îmbunătățirilor Funciare, care să se ocupe special de lucrările de îndiguire din Delta Dunării. Legea s-a modificat în aprilie 1914.²⁸

Pe lângă creșterea producției de pește, aceste lucrări au avut un rol important și în creșterea numărului pescarilor, care în anul 1903 era de 2696,²⁹ ca să ajungă în anul 1913 la 3632.³⁰

Din punctul de vedere al administrației piscicole, Delta Dunării, împreună cu lacurile Razim, Golovița, Zmeica, Sinoe până la gura Buhazului și marea teritorială-era împărțită în 5 revizorate de pescărie, 55 puncte de pescărie și 56 de vânzare a peștelui.³¹

Centrele mai importante pentru pescuitul peștelui erau: Ivancea, Matîța, Gorgova, Mila 23, Sarinasuf, Sarichioi, Tatanir, Uzlina, Parcheș.

Cherhanalele mai mari erau la Dranov, Sarichioi, Sf. Gheorghe, Periprava, Chilia Veche, Gorgova, Mila 23, Tulcea.³² Centre de desfacere a peștelui erau localitățile București, Galați, Brăila, Constanța, Isaccea, Tulcea.³³

Tulcea, județul cu cea mai mare pondere în piscicultura țării, nu avea depozite și antrepozite frigorifice și nici o industrie de prelucrare a

peștelui sau de confecționat unelte pescărești.

Primul război mondial a avut efecte negative și asupra pescuitului. În timpul războiului, populația din Delta Dunării a avut mult de suferit. Ocuparea vremelnică a Dobrogei a fost resimțită și mai mult de pescari, datorită izolării și distrugerii cherhanalelor.³⁴

¹ Arhivele statului Tulcea, fond prefectura județului Tulcea, serviciul administrativ, dosar 15/1907, fila 142

² Ibidem dosar 15/1907, fila 145

³ Alex. Daia - Pescăriile dobrogene, în vol. Dobrogea (1878-1928) p. 415

⁴ Idem

⁵ Idem

⁶ Vasiliu V. Peștii

⁷ Idem

⁸ Ibidem p. 365

⁹ Antipa G. - Studii asupra pescăriilor din România, 1895, p. 44

¹⁰ Ibidem p. 46

¹¹ Idem

¹² Alex. Daia, Pescăriile dobrogene, p. 417

¹³ Giurescu C. Constantin - Istoria pescuitului și pisciculturii în România, vol I, București 1964, p. 323

¹⁴ Al. Daia-Exploatarea pescăriilor statului p. 418

¹⁵ Antipa G. Legea pescuitului și rezultatele pe care le-a dat, Buc. 1899, p. 23

¹⁶ Al. Daia -Op. cit. p. 419

¹⁷ Arhivele Statului, Buc. ,Ministerul Agriculturii, Direcția pescăriilor, anul 1899, dosar nr. 8, fila 42

¹⁸ Antipa G. - Lacul Razim p. 13-14

¹⁹ Ibidem Studii, p. 45-79

²⁰ Giurescu C. Constantin - Istoria pescuitului și pisciculturii în România, vol I, București 1964, p. 324

²¹ Mișcarea economică a județului Tulcea, Tulcea 1944, p. 30

²² Ibidem

²³ I. Vidrașcu - Lucrări tehnice pentru valorificarea pescăriilor dobrogene, în Dobrogea -50 de ani de viață românească, p. 429

²⁴ Ibidem

²⁵ Idem

²⁶ Idem

²⁷ Idem

²⁸ Codul general al României, Legi uzuale, vol. II, p. 80

²⁹ Jud. Tulcea. Dare de seam prezentată Cons. jud. de Luca Ionescu, prefect, București, 1904, p. 326

³⁰ Expunerea situației județului Tulcea pe anul 1914, Tulcea, 1914, p. 153

³¹ Arhivele statului, Tulcea, Fond Prefectura județului Tulcea, serv. Ad-tiv, dosar 1512/1943, fila 81

³² Dobrogea, (1878-1928) 50 de ani de viață românească, Buc. 1928, p. 422

³³ Ibidem

³⁴ Mișcarea economică a județului Tulcea, Tulcea, 1944, p. 6